รายงานสรุป :

การเดินทางไปเก็บข้อมูล สำรวจ และถ่ายภาพจารึกที่จังหวัดเลย

เมื่อวันที่ ๒๕-๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ คณะทำงานโครงการพัฒนาฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย ประกอบด้วย นางสาวนวพรรณ ภัทรมูล (นักวิชาการ) นายดอกรัก พยัคศรี (นักวิชาการ) นางสาวนิสา เชยกลิ่น (เจ้าหน้าที่ฐานข้อมูล) นางสาวมัณฑนา เพ็ชร์คง (เจ้าหน้าที่ประสานงานวิชาการ) และนายอาทิตย์ ทองดุศรี (เจ้าหน้าที่โสตทัศน์) รวมทั้งหมด ๕ คน ได้เดินทางไปเก็บข้อมูล สำรวจ และถ่ายภาพจารึกที่จังหวัดเลย

บริเวณที่ไปเก็บข้อมูล สำรวจ และถ่ายภาพจารึกมีทั้งหมด ๑๒ แห่ง ได้แก่

อำเภอเชียงคาน

๑. วัดศรีคุณเมือง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
๒. วัดมหาธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
๓. วัดท่าคก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
๔. วัดท่าแขก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

อำเภอเมืองเลย

๑. วัดศรีจันทร์ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
๒. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
๓. วัดโพธิ์ชัยมงคล อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
๔. วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย
๕. วัดศรีภูมิ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

อำเภอวังสะพุง

๑. วัดกู่คำ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
๒. วัดจอมมณี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
๓. วัดท่าคก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

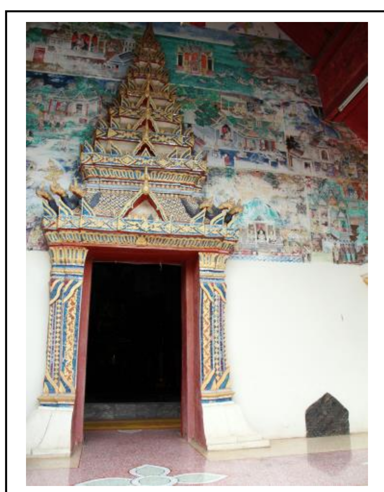
โดยมีรายละเอียดการเก็บข้อมูล สำรวจ และถ่ายภาพจารึก ดังต่อไปนี้

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เก็บข้อมูลจารึกจากแหล่งที่อยู่ปัจจุบันทั้งหมด ๑ แห่ง ได้แก่ วัดศรีคุณเมือง อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วัดศรีคุณเมือง

วัดศรีคุณเมือง (หรือที่ป้ายซุ้มประตูของวัดเขียนว่า วัดศรีคุนเมือง) เป็นวัดเก่าแก่สร้างขึ้นเมื่อสมัยอยุธยา คือ พ.ศ. ๒๑๙๙ ตั้งอยู่ที่บ้านเชียงคาน ถนนชายโขง ตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีพระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ หน้าบันของพระอุโบสถเป็นไม้แกะลวดลาย จิตรกรรมฝาผนังสีสดใสสวยงามด้วยรูปแบบศิลปะล้านช้าง เนื่องจากจารึกที่ต้องการเก็บข้อมูลนั้นติดอยู่ที่ผนังหน้าพระอุโบสถ เมื่อแจ้งขออนุญาตกับทางวัดเรียบร้อยแล้วก็เริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลและถ่ายภาพทันที

จารึกวัดศรีคุณเมืองเป็นจารึกทำด้วยหินอ่อนสีดำ อักษรธรรมอีสาน อายุราวสมัย ร. ๓ สภาพความชัดเจนยังสมบูรณ์ดี จากประวัติจารึก ทราบว่าจารึกหลักนี้น่าจะมีขนาดความสูงมากกว่านี้ หากแต่มีการบูรณะโบสถ์ใหม่ และได้ยกพื้นให้สูงขึ้น ส่วนล่างของจารึกจึงพลอยขาดหายไปด้วย (ไม่แน่ใจว่าถูกโบกฝังไว้ใต้ผนังหรือไม่?)

ภาพจารึกวัดศรีคุณเมือง เนื้อหากล่าวถึง ข้อความจารึกกล่าวถึงพระเถระ และขุนนางในเมืองเชียงคาน ที่ได้ร่วมกันสร้างวัดและศาสนสถานที่วัดศรีคุณเมือง และได้บอกถึงจำนวนเงินที่สร้างวัดในครั้งนี้ด้วย

๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เก็บข้อมูลจารึกจากแหล่งที่อยู่ปัจจุบันทั้งหมด ๓ แห่ง ได้แก่ วัดมหาธาตุ วัดท่าคก และวัดท่าแขก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วัดมหาธาตุ

คณะทำงานฯ ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจารึกที่วัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่สุดของเมืองเชียงคาน มีพระอุโบสถสร้างด้วยไม้ รูปแบบศิลปะล้านช้าง มีจิตรกรรมฝาผนังที่บริเวณหน้าจั่วเล่าเรื่องราวของประวัติเมืองเชียงคาน คณะทำงานฯ ได้เข้าพบเจ้าอาวาสเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับจารึกที่ฐานพระพุทธรูปอยู่ที่วัดแห่งนี้ แต่เมื่อไปถึงได้เข้าพบและสอบถามข้อมูลจากเจ้าอาวาสแล้วจึงทราบว่า ปัจจุบันพระพุทธรูป (ที่มีจารึก) องค์นั้น ไม่ได้อยู่ที่วัดนี้แล้ว เนื่องจากเจ้าอาวาสเกรงจะถูกโจรกรรม จึงได้นำไปฝากไว้ที่สถานีตำรวจภูธร เชียงคาน ซึ่งทางคณะทำงานฯ ได้ติดตามไปสอบถามที่สถานีตำรวจภูธร เชียงคาน ในภายหลัง พบว่าจารึกไม่ได้อยู่ที่นั่นแล้ว

วัดท่าคก

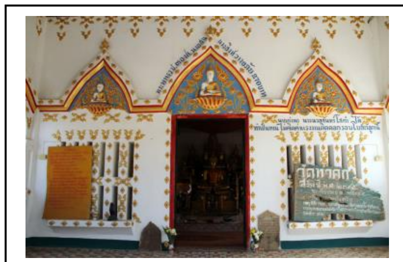
ช่วงบ่าย คณะทำงานฯ ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลจารึกวัดท่าคก ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ มีป้ายวัดเก่าเขียนประวัติไว้ว่า "วัดท่าคก สร้างปี พ.ศ. ๒๓๙๕ พระอรรคฮาต พร้อมด้วยชาวบ้านร่วมกันสร้าง เหตุที่ชื่อ 'ท่าคก' เพราะด้านหน้าติดกับแม่น้ำโขง ซึ่งเกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำจึงทำให้มีส่วนเว้าที่ชาวบ้านเรียกว่า 'คก' จึงตั้งชื่อว่า ท่าคก"

วัดแห่งนี้มีร่องรอยว่าได้รับอิทธิพลมาจากสมัยที่ฝรั่งเศสยึดครองดินแดนฝั่งลุ่มน้ำโขง (ฝั่งลาว) เห็นได้จากอุโบสถที่มีศิลปะลวดลายแบบฝรั่งเศสอยู่ตรงบริเวณด้านหน้า ส่วนตัวอุโบสถจะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน รูปแบบศิลปะล้านช้าง ภายในยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะปูนปั้นล้านช้าง บริเวณด้านหน้าพระอุโบสถมีศิลาจารึก ๒ หลัก หลักแรกเป็นจารึกรูปใบเสมา อักษรธรรมอีสาน อายุ พ.ศ. ๒๔๑๐ หลักที่สองเป็นจารึกทำขึ้นใหม่ทรงกระโจม อักษรไทย อายุ พ.ศ. ๒๕๐๘ ทั้งสองหลักกล่าวถึงประวัติการสร้างวัดเช่นเดียวกัน ต่างกันที่ช่วงเวลา หรือยุคสมัยของการสร้าง

คณะทำงานฯ ได้ทำการเก็บข้อมูล วัดขนาด และถ่ายภาพจารึกไว้ทั้ง ๒ หลัก สภาพจารึกสมบูรณ์ดี ตัวอักษรยังชัดเจนพออ่านได้

วัดท่าแขก

วัดท่าแขก เป็นวัดเก่าแก่ สร้างขึ้นเพื่อ พ.ศ. ๒๒๐๙ ตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ (พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑) ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ห่างจากตัวอำเภอเชียงคาน ๒ กิโลเมตร ภายในพระอุโบสถมีพระพุทธรูปโบราณสกัดจากหินทรายทั้งก้อน ๓ องค์ เรียกกันว่า "พระพุทธรูปสามพี่น้อง"

คณะทำงานฯ ได้เข้าพบเจ้าอาวาสเพื่อสอบถามเกี่ยวกับจารึกวัดท่าแขก ซึ่งเป็นจารึกบนหินชนวน รูปเสาสี่เหลี่ยมด้านเท่า สูงราว ๘๐ ซม. ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวมีระบุไว้ในฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย เจ้าอาวาสได้แจ้งว่า ปัจจุบันจารึกหลักนี้ไม่ได้อยู่ที่วัดท่าแขกแล้ว มีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มารับไปไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลยแล้ว อย่างไรคณะทำงานฯ สามารถติดตามไปดูจารึกได้ที่นั่น เนื่องจากทางคณะทำงานฯ มีแผนจะไปเก็บข้อมูลจารึกที่ตั้งแสดงไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลยอยู่แล้ว จึงขอลาเจ้าอาวาสเพื่อเตรียมการเก็บข้อมูลลำดับต่อไป

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เก็บข้อมูลจารึกจากแหล่งที่อยู่ปัจจุบันทั้งหมด ๕ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดศรีจันทร์ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย วัดโพธิ์ชัยมงคล วัดศรีสุทธาวาส และวัดศรีภูมิ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

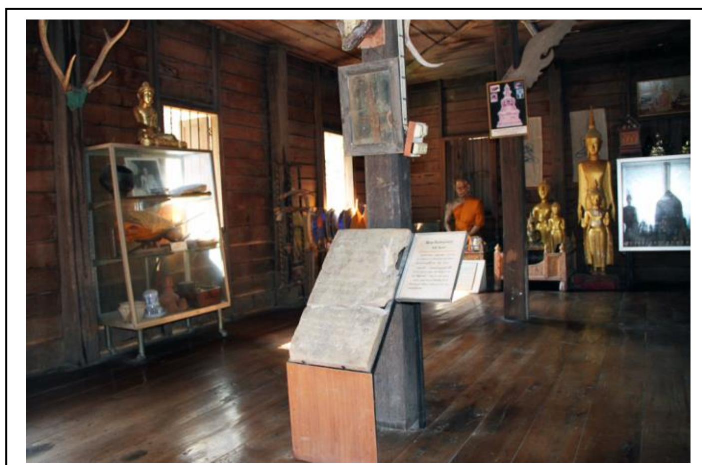
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดศรีจันทร์

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดศรีจันทร์ หรือชื่อเต็มๆ ว่า พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวิจารณ์สังฆกิจ วัดศรีจันทร์ โดยคำว่า "วิจารณ์สังฆกิจ" มาจากสมณนามของพระครูวิจารณ์สังฆกิจ เจ้าอาวาสนักพัฒนา (ได้มรณภาพไปตั้งแต่ปี ๒๕๑๘) ผู้ที่ชาวบ้านนาอ้อให้ความเคารพเป็นอย่างสูง กระทั่งได้ร่วมกันสร้างพิพิธภัณฑ์ขึ้น เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของท่านในอันที่จะรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่สะท้อนภูมิปัญญาของชาวบ้านชุมชนบ้านนาอ้อเอาไว้เพื่อให้ลูกหลานและชนรุ่นหลังได้ศึกษาและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

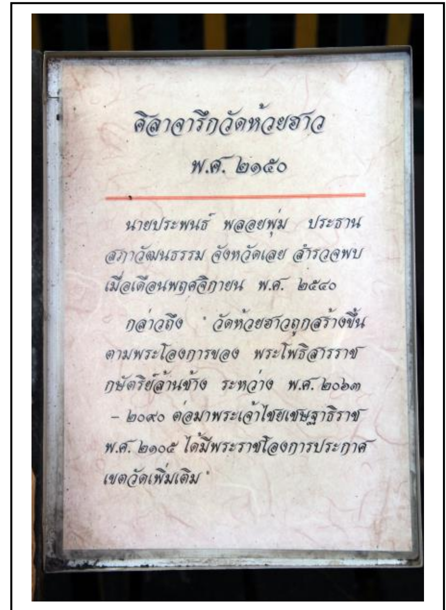
พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ภายในวัดศรีจันทร์ เลขที่ ๘๓ หมู่ที่ ๑ ภายในจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับข้าวของเครื่องใช้ แบ่งเป็น ๕ หมวด ได้แก่ (๑) ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา (๒) ด้านภาษาและวรรณกรรม (๓) ด้านศิลปกรรมและโบราณคดี (๔) ด้านกีฬาและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ (๕) ด้านวิถีชีวิตและภูมิปัญญา

ส่วนจารึกที่คณะทำงานตั้งใจจะไปขอถ่ายภาพและเก็บข้อมูลนี้ คือ “จารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๒” ซึ่งตั้งพิงเสากลางห้องในหมวดจัดแสดงขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนา จารึกหักเป็น ๒ ท่อน คือท่อนบนกับท่อนล่าง แต่ในการจัดแสดงมีการนำมาวางต่อกันไว้ให้เป็นแผ่นเดียวกัน

จารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๒ เป็นจารึกบนหินชนวน กว้าง ๓๕.๕ ซม. สูง ๖๔ ซม. และหนา ๓.๕ ซม. มีข้อความจารึกจำนวน ๑๕ บรรทัด จารึกด้วยอักษรไทยน้อย ภาษาไทย อายุ พ.ศ. ๒๑๐๕ เป็นหลักฐานแสดงว่าเคยเป็นวัดหลวงในราชอาณาจักรล้านช้าง พบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ในโบสถ์วัดศรีชมชื่น บ้านนาอ้อ อำเภอเมืองเลย ทำด้วยหินชนวนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้าง ๓๕ เซนติเมตร สูง ๖๓ เซนติเมตร หนา ๓.๕ เซนติเมตร มีจารึกด้านเดียว อักษรไทยน้อย จำนวน ๑๕ บรรทัด ยังไม่มีข้อมูลการอ่านแปลที่ใดมาก่อน

คณะทำงานฯ ได้ขออนุญาตยกจารึกออกไปถ่ายภาพข้างนอก เนื่องจากภายในมีแสงสว่างไม่เพียงพอ ไม่สามารถเห็นอักษรจารึกได้ชัดเจน อย่างไรก็ดี เมื่อยกจารึกมาวางไว้บริเวณที่มีแสงมากขึ้น ก็ทำให้สามารถเก็บรายละเอียดของอักษรจารึกได้ดีขึ้น ได้ภาพถ่ายที่ชัดเจน และเก็บข้อมูลรายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้สมบูรณ์ขึ้น

พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย

คณะทำงานฯ ได้เข้าไปยัง พิพิธภัณฑ์ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเลย และได้พบกับคุณมยุเรศ วัลพุฒิ เจ้าหน้าที่นำชม ซึ่งกรุณาให้ข้อมูลและนำชมเป็นอย่างดี

ภายในห้องจัดแสดงนิทรรศการถาวร "เบิ่งเมืองเลย" นั้น ได้จัดแสดงเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับเมืองเลย ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ ก่อน-ประวัติศาสตร์ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือหินโบราณ มีมุมชาติพันธุ์ ซึ่งก็ได้จัดแสดงเรื่องราวและภาพชองชาวไทเลยเผ่าต่างๆ ทั้งประวัติความเป็นมา ความเป็นอยู่ ประเพณีความเชื่อ เครื่องแต่งกาย ฯลฯ ซึ่งศิลาจารึกก็จัดอยู่ในหมวดนี้ด้วย

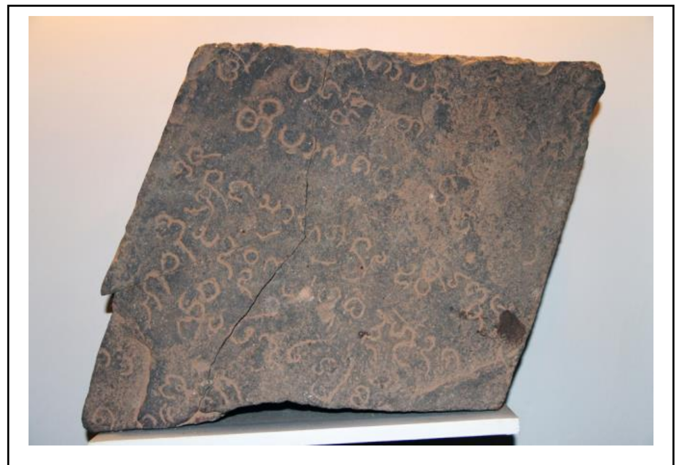

คณะทำงานได้เก็บข้อมูลและถ่ายภาพศิลาจารึก ๒ หลักที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์นี้ ได้แก่ จารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๑ กับ จารึกวัดศรีสองนาง

- จารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๑ เป็นจารึกบนหินชนวน รูปใบเสมา อักษรไทยน้อย ภาษาไทย สูง ๕๙ ซม. กว้าง ๒๖.๖ หนา ๒.๕ ซม. มีอักษรจารึก ๒๒ บรรทัด ยังไม่มีการอ่าน-แปลที่ใดมาก่อน

จารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๑

จารึกวัดศรีสองนาง (หอสองนาง)

- จารึกวัดศรีสองนาง (หอสองนาง) เป็นจารึกบนหินทราย รูปเสาสี่เหลี่ยมหักครึ่ง เหลือเพียงท่อนเดียว กว้าง ๓๑ ซม. สูง ๒๙ ซม. หนา ๑๐.๒ ซม. จารึกด้วยอักษรตัวธรรมอีสาน

สภาพจารึกวัดห้วยห้าว หลักที่ ๑ สมบูรณ์ดี ส่วนจารึกวัดศรีสองนาง (หอสองนาง) นั้นชำรุดมาแต่เดิมแล้ว ทั้ง ๒ หลักได้รับการจัดเก็บและดูแลรักษาเป็นอย่างดี มีอุปสรรคบ้างสำหรับการถ่ายภาพ เนื่องจากจารึกถูกเก็บไว้ในตู้กระจก มีแสงไฟส่องภายในตู้ เวลาถ่ายภาพก็จะเกิดเงาสะท้อน ทำให้ภาพที่ออกมาไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

วัดโพธิ์ชัยมงคล

วัดโพธิ์ชัยมงคล เป็นวัดที่มีชื่อเสียงเนื่องจากเป็นถิ่นกำเนิดหลวงปู่แหวน สุจิณโณ ที่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปรู้จักกันดี ประวัติว่าพระกันหา กันตสาโร ร่วมกับชาวบ้านนาโป่งสร้างวัดนี้ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๐ เริ่มแรกตั้งชื่อว่าวัด วัดโพธิ์ชัย เนื่องจากที่วัดมีต้นโพธิ์ใหญ่ต้นหนึ่งซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัดโพธิ์ชัยมงคล

คณะทำงานฯ ได้เข้าพบเจ้าอาวาสเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและถ่ายภาพจารึกซึ่งทราบจากแหล่งข้อมูลว่าที่วัดนี้มีจารึกที่ฐานพระพุทธรูปอยู่หลายชิ้นด้วยกัน ซึ่งก็เป็นไปตามนั้น คณะทำงานฯ สำรวจพบว่า ในตู้กระจกที่ตั้งอยู่ในวิหารหลวงพ่อใหญ่ มีพระพุทธรูปโลหะหลายองค์ และในบรรดาพระพุทธรูปเหล่านั้น มี ๕ องค์ที่มีจารึกที่ฐาน จึงได้ทำการเก็บข้อมูล โดยวัดขนาดและถ่ายภาพ ไว้จนครบ

พระพุทธรูปโลหะทั้ง ๕ องค์นั้น เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ๔ องค์ (คือ องค์ที่ ๑-๒, ๔-๕) และปางอุ้มบาตรอีก ๑ องค์ (คือ องค์ที่ ๓)

องค์ที่ ๑ สูง ๓๑.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๖.๕ ซม. ความสูงของฐาน (ด้านหน้า ส่วนที่มีจารึก) ๖ ซม. อักษรไทยน้อย มีจารึก ๒ บรรทัด

องค์ที่ ๒ สูง ๔๕.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๙.๕ ซม. ความสูงของฐาน (ด้านหน้า ส่วนที่มีจารึก) ๑๒ ซม. อักษรธรรมอีสาน มีจารึก ๓ บรรทัด

องค์ที่ ๓ สูง ๓๐.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๖.๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๗ ซม. ความยาวรอบฐาน ๔๙ ซม. อักษรธรรมอีสาน มีจารึกรอบฐาน ๑ บรรทัด

องค์ที่ ๔ สูง ๒๒ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๖.๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๑๑ ซม. ความยาวรอบฐาน ๕๖.๕ ซม. อักษรธรรมอีสาน มีจารึกรอบฐาน ๕ บรรทัด

องค์ที่ ๕ สูง ๓๖.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๙ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๖ ซม. ความยาวรอบฐาน ๒๔ ซม. อักษรธรรมอีสาน มีจารึกรอบฐาน ๑ บรรทัด

วัดศรีสุทธาวาส

วัดศรีสุทธาวาส พระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งที่ตั้งของวัดนี้อยู่บนเกาะที่เรียกว่า "ดอนเลยหลง" วัดจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า "วัดเลยหลง"

ที่วัดนี้คณะทำงานฯ พบสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ทราบภายหลังว่าคือ "พระบางเมืองเลย" เป็นพระพุทธรูปปางห้ามสมุทร ประทับยืนบนฐานบัวคว่ำ มีจารึกที่ฐาน จากข้อมูลบันทึกไว้ว่า ที่ฐานขององค์พระ มีคำจารึกเอ่ยถึง "พระบางทรายขาว" (คณะทำงานไม่สามารถเข้าไปถ่ายภาพพระพุทธรูปองค์จริงได้เต็มที่ เนื่องจากพระพุทธรูปนั้นถูกผนึกไว้ที่แท่นบูชา ท่ามกลางหมู่ประพุทธรูปล้อมรอบ) ทราบภายหลัง (อีกเช่นกัน) ว่า นายมานิตย์ มกรพงศ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย มีดำริให้สร้างพระพุทธรูปปางนี้ เพื่อเป็นพระประจำเมืองเลย ให้ชื่อว่า “พระบางเมืองเลย” กำหนดเททองปฐมฤกษ์ในวันเสาร์ที่ ๒๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

ดังนั้นจึงพึงทราบเอาไว้ว่า "พระบางเมืองเลย" องค์อื่นๆ นอกเหนือจากองค์ที่ผนึกอยู่ที่แท่นบูชา ณ วัดศรีสุทธาวาส นี้ ล้วนแต่เป็นองค์จำลองที่ผู้ว่าราชการมานิตย์ ดำริให้สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ทั้งสิ้น ทั้งนี้ทั้งนั้น องค์จำลองจะมีจำนวนเท่าไรนั้นยังไม่ปรากฏหลักฐาน

อย่างไรก็ตาม นอกจาก "พระบางเมืองเลย" องค์จริง ซึ่งทางคณะทำงานฯ ไม่อาจเข้าไปวัดขนาดและเก็บข้อมูลโดยละเอียดได้ ก็ยังมี "พระบางเมืองเลย" ซึ่งเป็นองค์จำลอง กับพระพุทธรูปโลหะ ปางมารวิชัย อีก ๒ องค์ให้ทางคณะทำงานฯ ได้เก็บข้อมูลกลับมา

องค์ที่ ๑ พระพุทธรูปยืน ปางห้ามสมุทร (พระบางเมืองเลย องค์จำลอง) สัมฤทธิ์ สูง ๑๐๐ ซม. ฐานสูง ๒๖ ซม. ฐานบนกว้าง ๑๔ ซม. ฐานล่างกว้าง ๒๑ ซม. ความยาวรอบฐาน ๗๐ ซม. ส่วนสูงฐานที่มีจารึก ๑๐ ซม. จารึกมี ๔ ด้าน ด้านที่ ๑ และ ๒ มี ๕ บรรทัด ด้านที่ ๓ มี ๓ บรรทัด ด้านที่ ๔ มี ๔ บรรทัด

องค์ที่ ๒ พระพุทธรูปปางมารวิชัย โลหะ สูง ๔๗ ซม. หน้าตักกว้าง ๒๐ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๘ ซม. ความยาวรอบฐาน ๕๙ ซม. มีจารึกรอบฐาน ๓ บรรทัด

องค์ที่ ๓ พระพุทธรูปปางมารวิชัย โลหะ สูง ๒๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๙ ซม. ความยาวรอบฐาน ๔๔ ซม. มีจารึกรอบฐาน ด้านที่ ๑ และ ๓ มี ๓ บรรทัด ด้านที่ ๒ และ ๔ มี ๑ บรรทัด

วัดศรีภูมิ

วัดศรีภูมิ เป็นวัดเก่าแก่ประจำบ้านแฮ่ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย มีหลักฐานบันทึกไว้ว่าสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๒๒๐ มีพระอุโบสถเก่าแก่ที่ภายในมีพระประธานองค์ใหญ่กว่า ๓ เมตร และขนาดหน้าตักกว่า ๒ เมตร และมีพระพุทธรูปโบราณทำด้วยสัมฤทธิ์อีกหลายองค์

คณะทำงานฯ ได้เข้าพบเจ้าอาวาสเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจารึกที่ฐานพระพุทธรูป (ตามที่ทราบจากแหล่งข้อมูล) เจ้าอาวาสแจ้งว่าพระพุทธรูปองค์ที่มีจารึกนั้นไม่ได้อยู่ในพระอุโบสถแล้ว เจ้าอาวาสได้นำไปเก็บไว้ที่กุฏิเนื่องจากเกรงจะถูกโจรกรรม อย่างไรก็ดี คณะทำงานฯ ได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลและถ่ายภาพได้เต็มที่

พระพุทธรูปที่มีจารึกของวัดศรีภูมิ มี ๑ องค์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ทำด้วยโลหะ สูง ๒๒ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๐.๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๕ ซม. ฐานกว้าง ๑๒ ซม. ความยาวรอบฐาน ๓๓ ซม. มีจารึกรอบฐาน ๔ บรรทัด อักษรธรรมอีสาน

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เก็บข้อมูลจารึกจากแหล่งที่อยู่ปัจจุบันทั้งหมด ๒ แห่ง ได้แก่ วัดกู่คำ และวัดจอมมณี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

วัดกู่คำ

วัดกู่คำ ตั้งอยู่ที่บ้านทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอวังสะพุง ในประวัติของวัดบันทึกไว้ว่า "ในปี พ.ศ. ๑๘๙๐ เจ้าฟ้าร่มขาวได้นำไพร่พลมาจากเมืองสุโขทัย อพยพมาตามลำน้ำเลย มาสร้างบ้านเมืองอยู่ ณ ภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ แล้วได้สร้างวัดชื่อ วัดกู่ ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๙๐๐ ลูกชายเจ้าฟ้าร่มขาว ได้สร้างสถูปให้ชื่อว่า พระธาตุกุดเฮือคำ และเนื่องจากพระธาตุนี้อยู่ในวัด จึงเปลี่ยนชื่อวัดกู่ เป็น "วัดกู่คำ" ยังมีร่องรอยหลงเหลือไว้ ดูได้จาก พระธาตุกุดเรือคำ และพระประธานดินเผาสมัยสุโขทัย

จารึกที่วัดกู่คำมีทั้งหมด ๓ หลัก เป็นจารึกที่ฐานพระพุทธรูปทั้งสิ้น นอกจากจะพบจารึกที่ฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยแบบที่พบเป็นส่วนใหญ่ก่อนหน้านี้ ยังพบจารึกที่ฐานพระพุทธรูปจำลอง "พระบางเมืองเลย" แบบเดียวกันกับจารึกที่วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมืองเลย เข้าใจว่าคงได้รับมาในรุ่นเดียวกันนั้น ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า พระพุทธรูปจำลอง "พระบางเมืองเลย" แต่ละองค์นั้น แม้ดูเผินๆ จะมีรูปทรงหน้าตาคล้ายคลึงกันมาก แต่เมื่อพิจารณาให้ดีจะพบว่ามีความแตกต่างกันเล็กน้อย ทั้งในเรื่องขนาด ท่วงท่า และข้อความจารึก (พิจารณาคร่าวๆ แล้วเห็นว่าไม่เหมือนกัน ยังไม่ได้อ่านซะทีเดียว)

คณะทำงานได้เก็บข้อมูลและถ่ายภาพจารึกที่ฐานพระพุทธรูปทั้ง ๓ องค์ ดังรายละเอียด

องค์ที่ ๑ พระพุทธรูปยืน ปางห้ามสมุทร (พระบางเมืองเลย องค์จำลอง) สัมฤทธิ์ สูง ๙๖ ซม. ฐานกว้าง ๒๐ ซม. ส่วนสูงฐานที่มีจารึก ๘ ซม. ความยาวรอบฐาน ๗๙ ซม. มีจารึก ๔ บรรทัดรอบฐาน

องค์ที่ ๒ พระพุทธรูปปางมารวิชัย โลหะ สูง ๓๔ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๕ ซม. ฐานกว้าง ๑๘ ซม. ความยาวรอบฐาน ๔๘ ซม. มีจารึก ๒ ด้าน ด้านหน้า ๒ บรรทัด ด้านหลัง ๑ บรรทัด

องค์ที่ ๓ พระพุทธรูปปางมารวิชัย โลหะ สูง ๒๕.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๓ ซม. ฐานกว้าง ๑๕ ซม. ความยาวรอบฐาน ๔๒ ซม. มีจารึก ๒ บรรทัดรอบฐาน

วัดจอมมณี

ที่วัดจอมมณี บ้านปากเป่ง ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย มีพระพุทธรูปองค์หนึ่ง ทำด้วยสัมฤทธิ์ จารึกด้วยอักษรธรรมอีสาน มีรูปทรงสวยงามแปลกตา ด้วยรูปแบบศิลปะล้านช้าง มีฐานเป็นสามขา พระสุพัฒน์ ปฏิภาโณ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า "พระสามขา" ทราบว่า กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔

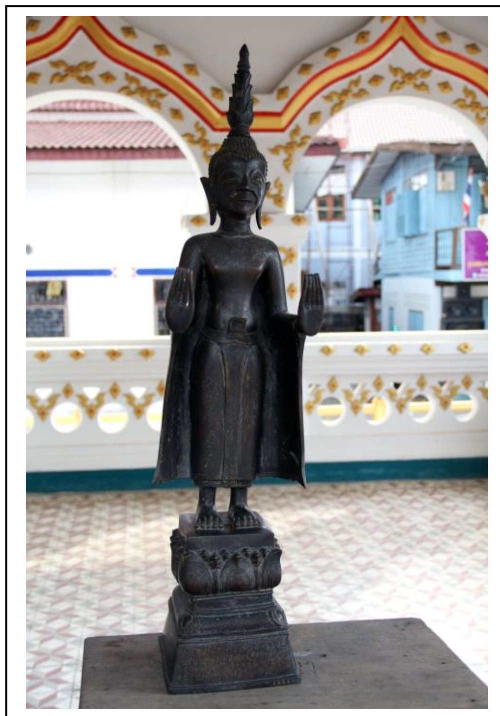
ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์นี้ถูกประดิษฐานอยู่ในศาลากุฏิเจ้าอาวาส ไม่ได้เปิดให้เข้าชมได้ทั่วไป โชคดีที่คณะทำงานฯ ได้ส่งหนังสือขออนุญาตเรียบร้อยแล้ว จึงสามารถเก็บข้อมูลและถ่ายภาพได้โดยสะดวก

พระสามขาองค์นี้ สูง ๓๙.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๕ ซม. ความสูงของฐาน (ส่วนที่มีจารึก) ๑๓ ซม. ฐานกว้าง ๑๖ ซม. ความยาวรอบฐาน ๔๕ ซม. มีจารึก ๒ บรรทัดรอบฐานจารึก ปางมารวิชัย เจ้าอาวาสให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าพระพุทธรูปองค์นี้เดิมอยู่คู่กับอีกองค์ (มีฐานสามขาคล้ายๆ กัน) ที่วัดเลยหลง หรือวัดศรีสุทธาวาส แต่จะแยกกันอยู่ในภายหลังด้วยเหตุอันใดยังไม่ทราบแน่ชัด

นอกจากคณะทำงานฯ จะได้ไปเก็บข้อมูลที่วัดกู่คำ และวัดจอมมณี อำเภอวังสะพุง ข้างต้นแล้ว คณะทำงานฯ ยังได้กลับไปเก็บข้อมูลที่วัดท่าคก และวัดท่าแขก อำเภอเชียงคาน เนื่องจากทราบข้อมูลเพิ่มเติมว่ายังมีจารึกที่ยังไม่ได้รับการสำรวจอยู่ที่วัดทั้งสองแห่งนั้น ได้ข้อมูลจารึกเพิ่มเติม ๒ รายการ ดังนี้

(๑) พระพุทธรูปยืนวัดท่าคก ปางห้ามสมุทร (พระบางเมืองเลย องค์จำลอง) สัมฤทธิ์ สูง ๙๘ ซม. ฐานกว้าง ๒๐ ซม. ส่วนสูงฐานที่มีจารึก ๗.๕ ซม. ความยาวรอบฐาน ๗๙ ซม. อยู่ในพระอุโบสถ

(๒) จารึกวัดท่าแขก เป็นจารึกบนหินชนวน รูปเสาสี่เหลี่ยม กว้าง ๑๘ ซม. สูง ๗๙ ซม. มีจารึก ๖ บรรทัด ปัจจุบันอยู่ในพระอุโบสถ วางไว้ด้านในเยื้องๆ กับแท่นบูชาพระพุทธรูป

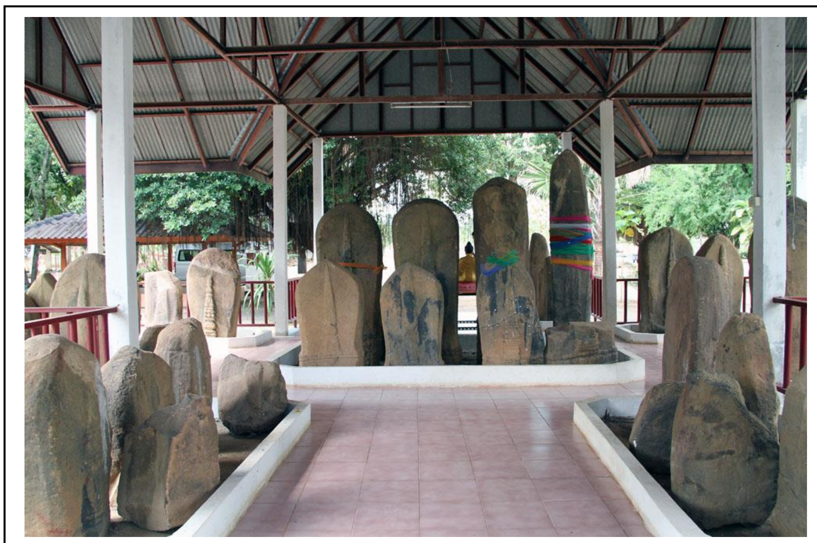

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ เก็บข้อมูลจารึกจากแหล่งที่อยู่ปัจจุบันทั้งหมด ๑ แห่ง ได้แก่ วัดพัทธสีมา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

วัดพัทธสีมา

วัดพัทธสีมาราม หรือวัดป่าช้า ตั้งอยู่ที่บ้านบุ่งผักก้าม ตำบลวังสะพุง จังหวัดเลย มีกลุ่มเสมาหินปักรวมกันอยู่ ราว ๕๐ แท่ง ทราบจากเจ้าอาวาส (พระสมยศ ธมฺมสรโณ) ว่า ชาวบ้านขุดเจอเสมาหินเช่นนี้เป็นจำนวนมากในบริเวณใกล้เคียงนี้ และได้ขนมารวมกันไว้ที่วัดนี้ และคาดว่ายังมีอีกจำนวนมากที่ยังขุดไม่พบ

เสมาหินที่พบนั้นทำจากหินทรายมีทั้งสีขาวและสีแดง ขนาดใหญ่เล็กปะปนกัน ส่วนใหญ่มีลวดลายเป็นรูปหม้อปูรณฆฏะ ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของศิลปะสมัยทวารวดี จากข้อมูลทราบว่ามีเสมาหินอยู่แท่งหนึ่งที่มีจารึกโบราณ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ อยู่ด้วย ๑ หลัก หากแต่เมื่อคณะทำงานฯ มาเก็บข้อมูลนั้น กลับไม่สามารถเห็นอักษรจารึกดังกล่าว แม้จะทราบแน่ชัดแล้วว่าเป็นเสมาหินแท่งไหน แต่ไม่ปรากฏอักษรจารึกนั้นให้เห็นเลย จึงได้แต่ถ่ายภาพและเก็บข้อมูลบริเวณรอบๆ เท่านั้น

สิ่งที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้

๑. ได้สำรวจและทราบข้อมูลสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับจารึกว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากข้อมูลเดิมบ้างหรือไม่อย่างไร

๒. ได้ภาพถ่ายของจารึกที่ชัดเจนขึ้น

๓. ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น เมื่อตรวจสอบแล้วและเห็นว่ามีความคลาดเคลื่อนบางประการจากเอกสารที่ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐

๔. ได้ภาพและข้อมูลจารึกหลักใหม่ที่ยังไม่มีข้อมูลในฐานข้อมูล มาเพิ่มเติมในฐานข้อมูล

๕. ได้นำข้อมูลและภาพที่ได้มานั้น มาอัพเดทในฐานข้อมูลให้ทันสมัย ถูกต้อง และเชื่อถือได้มากที่สุด

การดำเนินการขั้นต่อไป

๑. นำภาพและข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ มาอัพเดทในฐานข้อมูลจารึกฯ

๒. เขียนรายงานจากจากสำรวจ

๓. เขียนบทความเกี่ยวกับจารึกที่ไปสำรวจมา/เขียน blog หรือบันทึกจากการเดินทางเพื่อเผยแพร่ในฐานข้อมูลหรือ ช่องทาง social media อื่นๆ

๔. วางแผนการสำรวจครั้งต่อไป
